

De weg van de jongste leeftijd

16 Op een verloren woensdagavond in 2022 bracht Meta-baas Mark Zuckerberg wat tijd door op Snapchat, een concurrerende app, vooral populair bij jongeren. Geschokt door het ‘*porny and inappropriate*’ materiaal dat hij aantrof, waarschuwde hij zijn team. ‘*I would never let my kids anywhere near this*,’ schreef hij. Volgens Zuckerberg zou Snapchat hier ernstig mee in de problemen kunnen komen. Zijn advies: bewaar dit materiaal voor het geval Instagram of Facebook aangepakt worden voor ‘*youth content*’, zo blijkt uit interne documenten.¹

Dat moment is nu aangebroken. De Europese Commissie vindt dat Meta te weinig doet om kinderen onder de dertien jaar de toegang tot haar socialemediaplatforms te ontzeggen. Uit cijfers blijkt dat jongeren massaal bestaande restricties van Facebook en Instagram weten te omzeilen. In haar voorlopige oordeel van 29 april jl. merkt de Commissie op dat Meta daarmee haar eigen voorwaarden niet handhaaft.²

Socialemediaverslaving volgt een bekende weg. Kinderen beginnen op Snapchat en YouTube, schakelen door naar TikTok, om uiteindelijk te arriveren bij Instagram en Facebook. Al die diensten prikkelen hun gebruikers met algoritmische aanbevelingen, met oneindig scrollen, *beauty filters*, het automatisch afspelen van video's, en voortdurende dopamineshots in de vorm van *likes*. Gebruikers krijgen gaandeweg steeds extremere content voorgeschoteld om ze eindeloos aan het scherm gekluisterd te houden. Hoe langer de tijd op de app, hoe hoger de reclame-inkomsten.

In de VS leidde het verslavende karakter van sociale media al tot de eerste veroordelingen. In Los Angeles bewees de nu 20-jarige Kaley dat zij psychische klachten, suïcidale gevoelens en ‘*body dysmorphia*’ kreeg van sociale media. Op zesjarige leeftijd begon ze YouTube te gebruiken, op negenjarige leeftijd stapte ze over op Instagram. Gemiddeld bracht ze zestien uur per dag door op de app. Meta en Google verweerden zich met het argument dat haar klachten door spanningen in huis werden veroorzaakt. Het bewijs: een filmpje van haar schreeuwende moeder. Kaley plaatste het, hoe ironisch, op sociale media.³

Uit interne stukken blijkt dat Meta op de hoogte was van de gevaren. In interne communicatie zeggen Meta-medewerkers: ‘We zijn in wezen dealers... we veroorzaken *Reward Deficit Disorder*’. In een YouTube-document staat: ‘Het doel is niet kijkers, het is verslaving van kijkers.’⁴

In haar voorlopige besluit wijst de Europese Commissie op wetenschappelijk bewijs dat jonge kinderen extra kwetsbaar zijn voor de schadelijke effecten van sociale media. De bevindingen van de Commissie zijn onderdeel van een breder onderzoek van de Commissie naar Meta vanwege mogelijke schendingen van de Digital Services Act (‘DSA’). In de DSA is geen leeftijdsgrens voor sociale media opgenomen. Grote socialemediabedrijven moeten wel maatregelen nemen om risico's voor kinderen te mitigeren.

Ondertussen worden in allerlei landen wel leeftijdsgrenzen geïntroduceerd. Australië kwam als één van de eerste landen wereldwijd met een verbod voor jongeren onder de zestien jaar. Veel andere landen geven aan met vergelijkbare leeftijdsgrenzen te komen: Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, België, Nederland, Indonesië, Maleisië – de lijst wordt dagelijks langer.

Waar leeftijd in een tabakswinkel redelijk eenvoudig is te verifiëren, is dat online ingewikkelder. ‘*On the Internet nobody knows you're a dog*,’ luidt het bijschrift van een bekende New Yorker-cartoon. In Australië wordt een biometrische scan van het gezicht van gebruikers gemaakt om de leeftijd te verifiëren. Dergelijke technieken zijn niet zonder privacyrisico's. De grootschalige opslag van de gevoelige data vormt op zichzelf al een risico.

Op dezelfde dag dat de Commissie Meta op de vingers tikte, publiceerde zij een aanbeveling over leeftijdsverificatie. Lidstaten worden daarin opgeroepen voor het einde van het jaar met een oplossing te komen. Er is haast bij: uiterlijk 30 juni 2026 moet iedere lidstaat een plan indienen bij de Commissie hoe hij dit gaat realiseren.

Als steun in de rug kwam de Commissie zelf ook met een app. Een volledig *open source* systeem, zodat lidstaten vrijelijk gebruik kunnen maken van de software. De leeftijd van de gebruiker wordt gecontroleerd met een paspoort of identiteitskaart. Het systeem zou volledig anoniem en privacyvriendelijk zijn. Toch werd het binnen twee minuten gehackt.⁵

Er is steeds meer wetenschappelijk bewijs dat sociale media ongeschikt zijn voor kinderen. Een leeftijdsgrens is dan een logische stap. Het middel pakt alleen niet de kwaal aan. Dat zijn big tech bedrijven die hun producten opzettelijk verslavend maken voor hun eigen gewin.

Het is wrang dat we nu nieuwe techniek moeten introduceren om andere techniek te beteugelen. Bovendien worden we allemaal minder vrij door de introductie van leeftijdsverificatie. Iedereen zal een deel van zijn privacy en vrijheid van meningsuiting moeten opgeven om toegang tot online informatie te krijgen. *Function creep* ligt op de loer: de stap naar een algemeen internetpaspoort is snel gezet. Waar dat toe kan leiden, blijkt uit de maatschappelijke ophef over de overname van DigiD door een Amerikaans bedrijf.

Het bewijs dat Zuckerberg vergaarde over concurrent Snapchat gaat hem niet helpen. In maart dit jaar startte de Commissie al onderzoek naar dit socialemediabedrijf. Ook daar ligt de focus op gebrekkige leeftijdsverificatie. De introductie van leeftijdsgrenzen en een verificatieapp zijn goed bedoeld, maar het vertroebelt de blik. Het gaat om de verslavende werking.

Hopelijk durft de Commissie het probleem bij de wortel aan te pakken. Kinderboekenschrijver C.S. Lewis waarschuwde zijn lezertjes in 1867 al dat de makkelijke weg, de weg ‘met een zachte helling, zacht onder de voeten, zonder plotselinge afslagen’ vaak tot ellende leidt, namelijk de hel.

Christiaan Alberdingk Thijm

1. Documenten overgelegd als bewijs in Amerikaanse procedures over socialemediaverslaving, zie mdccentrality.com/SocialMedia/IndexMDL.

2. Zie het persbericht ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_26_920.

3. Sanne Blauw, ‘Sociale media het nieuwe roken? Deze historische rechtszaak drijft techbedrijven in het nauw’, *De Correspondent* 20 maart 2026.

4. Gerben Beutick, ‘Sociale media aansprakelijk stellen voor verslaving, kan dat ook in Nederland?’, *Trouw* 28 maart 2026.

5. Marloes de Koning, ‘Spiksplinternieuwe Europese leeftijdsverificatie-app is te hacken’, *NRC* 17 april 2026.